لزوم تجری کبریات علمی از صغریات آن و استفاده از آنها در بدنه فقه؛ مثل اجتماع امر و نهی، طولیت انشاء در حکم واقعی و ظاهری

علی ای حال آن چه که عرض من است، این است: گاهی مطالبی تکرار است، اما تکرارش به گمانم گام برداشتن به سوی استقرار بحث است. لذا تکرار نیست و جلو رفتن است. جلوتر مباحثی را در مبادی تصوری عرض کردم. برای این بحثها خیلی کمک می‌کند.

اگر نظرتان باشد عرض کردم؛ یکی از مهمترین مباحثی که مثل آبی است که در درخت ساری است، در کل فقه ساری است، مسأله اجتماع امر و نهی بود. فقط عرض کردم چون علماء در امر و نهی به مشکل برخورد کرده‌اند، آن را به‌عنوان یک بحث اصولی مطرح کرده‌اند. اجتماع امر و نهی بحث سنگینی است. مسأله اجتماع و امر چون گیر کرده بود، مطرح شده و تجری علمی شده. یعنی خوب ببینیم رمز نزاع سر چیست؛ اساس بحث در مورد چیست. بعد می‌بینید عجب! این مسأله در کل فقه جاری است. ولی چون در امر و نهی مشکل داشت، مطرح شد. اگر مبانی شما درست حل شد، آن را همه جا دارید. در هر موردی اجتماع وجوب و ندب، وجوب و کراهت، وجوب و حرمت و ... هست. که علماء تنها یکی از آنها را مطرح کرده‌اند.

پس تجری بحث اجتماع امر و نهی بحثی بسیار پر فایده در کل فقه می‌شود و آثاری هم دارد. بسیاری از مسائل را با همین مسأله اجتماع امر و نهی حل می‌کردیم. مثلاً وقتی طفل در حال نماز فریضه بالغ می‌شد، آیا نمازش اعاده لازم داشت یا نداشت؟ بحث خیلی خوبی بود. با همین مبانی عرض کردم نیازی به اعاده ندارد. چون همین مسأله اجتماع امر و نهی، وقتی تجری می‌شد خیلی فوائد داشت و راه را از نظر بحث کلاسیک جلو می‌برد.

یکی از بحثهایی که در همین بحث انشائات طولی مطرح شده و در اصول هم مفصل راجع به آن صحبت کردند، همین است که همه می‌دانیم؛ مشکله تضاد در حکم واقعی و ظاهری. ببینید در اصول چه هنگامه ای است! در آخر می‌خواهید تضاد را چه کار کنید؟ مرحوم شیخ، میرزا، صاحب کفایه و دیگران همینطور بحث کرده‌اند که خلاصه وقتی حکم ظاهری می‌آید اگر موافق است و منجز است، آسانتر است. اما وقتی که مخالف است، چه کار کنیم؟ برائت به من می‌گوید این جایز است، شما می‌گویید اشتراک الاحکام بین العالم و الجاهل، واقعاً هم این حرام است. حکم واقعی در اینجا

بالفعل هست یا نه؟ این مسأله است.

> 9:48

یادم هست که جلوتر بحث شده ولی من دوباره مراجعه کردم؛ حالا من اشاره می‌کنم و مراجعه کنید. ببینید مسأله تضاد بین حکم ظاهری و واقعی، مشکلی را ایجاد کرده. اما حالا مشکل هست یا نیست؟ من می‌خواهم عرض کنم مسأله انشائیات طولی در یک موضعی که کار به مشکل می‌خورد، علماء بحث کرده‌اند و بزرگانی از اذهان علماء حرف زده‌اند، اما موردی است. مثل اجتماع امر و نهی است. آن جا گفته‌اند که حل کنیم. اگر آن چیزی را که علماء در این مورد فرموده‌اند تجرید کنید و عینکی شود؛ عینکی که وقتی آن را می‌زنید کاملاً دید شما عوض می‌شود. یعنی شما از فکر یک عالم بزرگ، قرض می‌گیرید و آن را تجرید علمی می‌کنید. البته تجرید درست. همه تلاش ما سر این است که بی خودی حرفی جلو نرود؛ بلکه تجریدی صحیح باشد؛ همه کس پسند باشد. مورد قبول واقع شود.

مرحوم نهاوندی شاگرد شیخ انصاری بودند. خیلی هم به استادشان عقیده داشتند. اصولاً شیخ به این صورت بودند. دیشب مجلسی بود، منبری فرمود مثل شیخ اعظم نه بوده و نه خواهد آمد! شیخ به این صورت است. رضوان‌الله‌علیه. کسانی هم که شاگرد شیخ بودند نمی‌دانید چه عقیده‌ای به استاد داشتند. صاحب کفایه از آمیرزا حبیب الله آورده بودند. گفتند «من وه تالی العصمة». یعنی آمیرزا حبیب الله شیخ را تالی تلو معصوم می‌دانست. نقل شده میرزای بزرگ نوشته‌های خود را در شط ریختند، به‌خاطر احترام شیخ. یکی دیگر از چیزهایی که راجع به شیخ هست، این فرمایش آمیرزا علی نهاوندی است. حاج آقا می‌فرمودند آقای نهاوندی می‌فرمودند شیخ ما اشکال واضح که ندارد. یعنی هر کسی اشکالی بگیرد که واضح است، بدان که حرف شیخ را نفهمیده است. شیخ ما اشکال واضح که ندارد، اگر هم یک جایی اشکال واردی به شیخ ما بگیرد، مطمئناً اصل مطلب را در جای دیگری از خود شیخ گرفته است. این هم یک چیزی است. یعنی شیخ یک جایی مطلب خوبی گفته و ایشان حرف شیخ را درک کرده، یک جای دیگر آن مطلب به یاد شیخ نبوده و ایشان از خود شیخ استفاده کرده.

علی ای حال این حرف خوبی است که مطالب بزرگان علماء را که سر جایش گفته‌اند بگیریم، اگر ممکن بود آن را به روش فقهی و به یک عینک تبدیل کنیم. البته با روش صحیح، نه بی خودی. روی این حساب گفتم بحث تضاد بین حکم واقعی و ظاهری بحث خوبی است. در این نرم‌افزارهای اصولی هم رفتم ببینم. آقای صدر در بحوث، جلد چهارم، صفحه ۱۹۷، همین بحث ما را نقل می‌کنند. من هم در نرم‌افزار با حالت «أو» منطقی، «طول الاحکام، طول الحکم» را جست و جو کردم. بالای دویست مورد آمد. یعنی در نرم‌افزار اصول کلمه «طول الاحکام»، «طول الحکم» در جاهای مختلف این قدر کاربرد دارد. بسیاری از مواردش به این بحث ما مربوط می‌شود.

بازبینی #1
ایجاد شده 2 مه 2026 13:55:43 توسط ... .
به روزرسانی شده 2 مه 2026 13:56:26 توسط ... .